

ÎNSPRE O DINAMICĂ A PARANTETICULUI: CONSTRUCȚIILE INCIDENTE ÎN MOMENTELE ȘI SCHIȚELE LUI CARAGIALE (I)

Denisa-Maria BÂLC

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
Lucian Blaga University of Sibiu
E-mail: denisa.fratean@ulbsibiu.ro

TOWARDS A DYNAMIC OF THE PARANTHETIC: THE INCIDENTAL CONSTRUCTIONS IN CARAGIALE'S
MOMENTS AND SKETCHES (I)

Abstract: This paper explores the functions and multiple meanings of parenthetical constructions such as the incident constructions in I.L. Caragiale's moments and sketches. As parts of the discourse, parentheticals are those expressions that are independent of the host sentence, which function as modifiers, additions to, or comments on the current talk. Even though they are often seen as linguistic ornaments, they play a crucial role in conveying additional information, clarifying ideas, or providing commentary within a sentence. Through a quantitative analysis, we aim to shed light on these linguistic categories to emphasize their importance in the construction of Caragiale's texts and characters in what concerns the reported speech.

Keywords: parentheticals, reported speech, discourse, Caragiale, Moments and sketches.

Citation suggestion: Bâlc Denisa-Maria. “Înspre o dinamică a paranteticului: construcțiile incidente în momentele și schițele lui Caragiale (I).” *Transilvania*, no. 10 (2023): 89-96.
<https://doi.org/10.51391/trva.2023.10.09>.

Relația de incidență, denumită și relație zero de unii lingviști, reprezintă o componentă structurală a construcției discursului. Deși adesea neglijată și foarte succint abordată în lucrările de specialitate sau în articolele științifice, poate și din cauza caracterului *parantetic* ce i-a fost atribuit¹, nu trebuie omis faptul că, alături de relația de coordonare, cea de subordonare și de apozitionare, și relația de incidență este un constituent de bază al enunțului. În *GALR II*, sunt identificate șapte tipuri diferite de construcții incidente în funcție de rolul pe care îl îndeplinesc în enunț:

- construcții incidente alocutive;
- construcții incidente de raportare a vorbirii directe;
- construcții incidente metadiscursive;
- construcții incidente cu rolul de conectori pragmatici;

- construcții incidente cu funcție expresivă, prin care se transmit sentimente;

- construcții incidente cu funcție conativă;
- construcții incidente fără rol semantic, și anume automatismele verbale.

Pornind de la această clasificare, în cele ce urmează ne propunem o analiză a ocurențelor, a valorilor și a particularităților construcțiilor incidente de raportare a vorbirii directe în momentele și schițele lui I.L. Caragiale, așa cum se regăsesc în lucrarea I.L. Caragiale, *Opere, Vol I: Proză literară*, din colecția „Opere fundamentale”, coordonată de Eugen Simion, București, Editura Națională pentru Știință și Artă, 2011. Toate citările și referințele la textele lui Caragiale din acest articol vor fi făcute după această ediție. Drept metodologie, propunem atât analizele cantitative, realizate manual și

digital prin intermediul software-ului de căutare *Voyant tools*, cât și analizele calitative, menite să susțină și să aprofundeze datele colectate. Prin aceasta, vom urmări să demonstrăm faptul că incidentele, deși construcții paratetice, au un rol fundamental în conturarea viziunii despre lume și caractere a lui Caragiale.

1.1. Construcțiile incidente de raportare a vorbirii directe

Din totalul construcțiilor incidente identificate la nivelul operei caragialiene, cele de raportare a vorbirii directe reprezintă o pondere însemnată în articularea discursului, deoarece aproximativ 25% dintre replicile personajelor sunt urmate de intervenția naratorului. Cu un număr de aproape 700 de ocurențe în momentele și schițele antume ale lui Caragiale, structurile de raportare

a vorbirii directe reprezintă o bogată sursă de cercetare și clasificare. Pentru început, vom avea în vedere natura verbelor utilizate în aceste structuri, timpurile verbale și persoanele predominante, iar după aceea vom aduce în discuție poziția acestor construcții în cadrul enunțurilor și vom propune o clasificare generală a acestora.

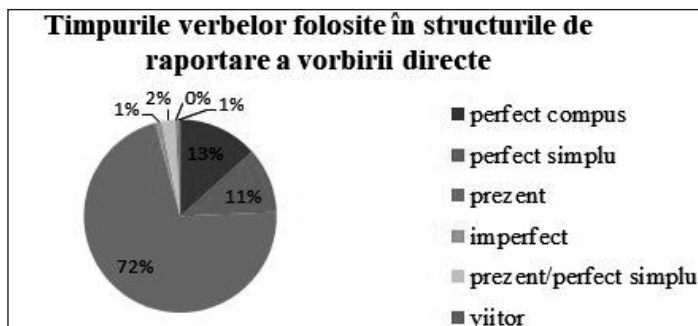
În ceea ce privește verbele utilizate în cadrul structurilor de raportare a vorbirii directe, din graficul atașat se poate observa faptul că ponderea cea mai mare o are verbul *a zice*, utilizat în mai mult de jumătate dintre construcții, urmat de verbele *a răspunde*, *a întreba* și, surprinzător, *a striga*, iar printre verbele cu o singură ocurență în cadrul acestor structuri se află: *a exclama*, *a ofta*, *a repeta*, *a sări*, *a scrâșni*, *a se boci*, *a urma*, *a vocifera*, *a îndrăzni*, *a porunci*, *a se răsti*, *a susțina*, *a comanda*, *a răeni*, *a normăi*, *a urla*, *a țipa*, *a întrerupe*, *A (se) gândi*, *A zbigera*, *A șopti*, *A adăuga*, *A striga*, *A întreba*, *A răspunde* și *A zice*.

Ceea ce surprinde la acest inventar al verbelor utilizate de Caragiale în raportarea vorbirii directe este utilizarea preponderentă a verbului *a zice* și absența totală a verbului sinonim *a spune*. Acest fapt nu este întâmplător, ci scoate în evidență o particularitate a stilului caragialesc, deoarece verbului *a zice* îi este asociată o nuanță familiară, iar verbului *a spune*, una formală, după cum precizează și Ileana-Camelia Popa în articolul *Les verba dicendi a spune et a zice*: „Verbul *a zice* exprimă subiectivitatea vorbitorului, în timp ce verbul *a spune* este folosit în mod special pentru a raporta o opinie

obiectivă, care, în general, nu este aceea a locutorului, ci a unui terț. Aceste două verbe sinonime indică două registre diferite, unul este mai familiar (*a zice*), iar celălalt sugerează un limbaj mai îngrijit (*a spune*) și reprezintă un termen neutru al limbii standard.”² Astfel se justifică pe deplin oralitatea operelor caragialești despre care s-a vorbit adesea în critica de specialitate, generată „în primul rând de caracterul dialogic al tuturor textelor sale”³ și justificată prin acest studiu cantitativ.

În ceea ce privește timpurile verbale utilizate în raportarea vorbirii directe, se poate constata faptul că

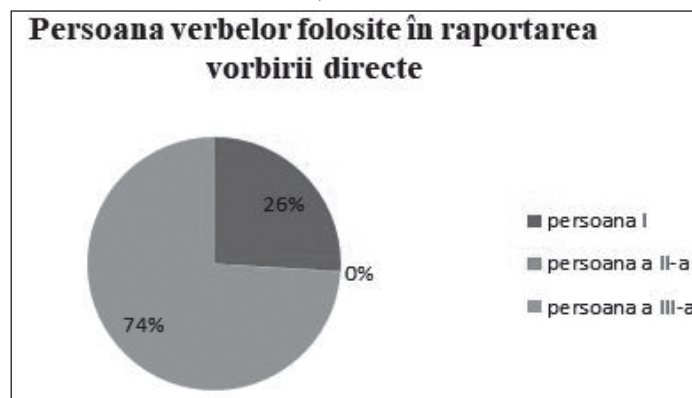

peste 70% dintre verbe sunt folosite la prezent, fapt care certifică spontaneitatea stilului caragialesc, prezentul fiind asociat „cu semnificația «proces desfășurat concomitent cu actul enunțării».”⁴ Pe următoarele poziții se situează perfectul compus și perfectul simplu, după cum rezultă și din graficul de mai jos.

Cu un caracter aparte este forma verbală *strigă*, fiindcă poate fi încadrată atât la prezent, cât și la perfectul simplu, fiind astfel marca unei omonimii morfologice, motiv pentru care am inclus-o într-o categorie separată. De asemenea, interesante sunt și cele două structuri din textul *Noaptea învierii* în care verbul de raportare a vorbirii directe este la viitor: „Christos a înviat! *vom zice* mâine.” (p.126) și „Adevărat a-nviat! *vom răspunde* tot noi” (p.126). Alegerea acestui timp verbal aduce cu sine proiectarea în viitor a gândurilor și a replicilor personajelor, caz foarte rar întâlnit în textele studiate și care extinde sfera funcțiilor acestor construcții. Tot cu un statut aparte sunt și trei structuri identificate în întregul corpus care au un caracter diferit prin faptul că verbele *dicendi* sunt la modul conjunctiv, cerut de poziția

anterioară a unor verbe la indicativ prezent sau perfect compus: „atât am putut *să zic*, și vrând să mulțumesc lui Dumnezeu că m-a scăpat cu viață, am dat să ridic dreapta spre frunte.” (*La hanul lui Mânjoală*, p.208), „încep *să se bocească* baba și copila” (*Două loturi*, p.227) și „vreau *să zic* eu...” (*Atmosfera încărcată*, p.359). Cu toate acestea, structurile pot fi interpretate și ca eliptice, cu un verb al zicerii dedus din context, spre exemplu „*observă că* încep să se bocească baba și copila” sau „*vede că* atât am putut să zic (...)”, situații care ar respecta forma celorlalte incidente, dar imposibil de încadrat în statistică tocmai din cauza elipsei verbale, motiv pentru care în analiza noastră vom păstra prezența conjunctivului ca marcă pentru aceste trei enunțuri particulare.

O altă variabilă care trebuie adusă în discuție atunci când discutăm verbele prezente în construcțiile de raportare a vorbirii directe este persoana acestora. Deși ușor de anticipat că dominantă este persoana a III-a, totuși surprinzător este faptul că mai mult de un sfert din structurile înregistrate sunt la persoana I, iar o structură este chiar la persoana a II-a, după cum arată graficul atașat.

Această construcție la persoana a II-a a fost identificată în textul *De închiriat*, în enunțul „- Probabil pentru ca să spargă ursuzlăcul, *zici d-ta*.” (p.292) și marchează un dialog cu un alocutor imaginar, interesat de ideile expuse cu privire la paradoxul proprietarilor care aleg să se mute dintr-o casă în alta. Pe de altă parte, replica poate fi atribuită și vocii interioare a naratorului care găsește un pretext pentru a introduce povestea lui George Marinescu și Marin Georgescu, ironizând astfel dorința de schimbare și aderarea la moda vremii. Astfel, putem constata faptul că în timp ce persoanele I și a III-a se folosesc în raportarea vorbirii unor personaje prezente la dialog, persoana a II-a marchează mai degrabă prezența unei voci sau entități imaginare, pentru că altfel structura nu s-ar justifica.

Un alt aspect care trebuie analizat la verbele folosite în raportare vorbirii directe este tipul acestora. Pornind de la clasificarea lui J.L. Austin⁵ care împarte actele de vorbire în expositive, promitive, exercitive, verdictive și comportamentive și a lui J. Searle⁶ care vorbește de verbe asertive, comitive, directive, declarative și expresive, se ajunge la diverse clasificări atât din punct de vedere

semantic, precum și pragmatic sau sintactic. Având în vedere scopul acestei lucrări și clasa relativ redusă a verbelor de raportare identificate în momentele și schițele lui Caragiale, vom opta pentru clasificarea semantică simplificată a lui Michael Geis, care împarte verbele în neutre și expresive cu nuanță pozitivă sau negativă. După cum precizează lingvistul, „Verbele de raportare a vorbirii directe sunt adesea împărțite în două categorii, în funcție de prezența sau absența încărcăturii afective: verbe neutre de raportare a vorbirii directe, care nu implică afectul, și verbe afectiv-expresive⁷. Ultima categorie poate fi mai departe împărțită în: verbe pozitive de raportare și verbe negative. Verbele neutre de raportare a vorbirii directe sunt unele dintre cele mai puțin marcate afectiv, cum ar fi verbele *a zice*, *a spune*, *a întreba* etc. Acestea sunt folosite obiectiv și, de regulă, nu exprimă un punct de vedere”, spre deosebire de verbele expresive care au un conținut afectiv pronunțat. Din cadrul acestora, „Verbele pozitive de raportare a vorbirii directe plasează persoana despre care se vorbește *în lumină*, ceea ce produce un *efect pozitiv* și conturează portretul unei persoane prudente, calme, puternice,

riguroase și de succes; în timp ce verbele negative de raportare a vorbirii directe plasează persoana despre care se vorbește în *umbră*, ceea ce produce un *efect negativ* și proiectează imaginea unei persoane nechibzuite, slabe,

nehotărâte, impulsive sau ratate.”⁸

Urmând această clasificare, am distribuit verbele de raportare a vorbirii directe la Caragiale după cum urmează:

Nr.crt.	Verbul	Număr de ocurențe	Tipul verbului
	A exclama	1	Expresiv - negativ
	A ofta	1	Expresiv - negativ
	A repeta	1	Expresiv - pozitiv
	A sări	1	Expresiv - negativ
	A scrâșni	1	Expresiv - negativ
	A se boci	1	Expresiv - negativ
	A urma	1	Neutru
	A vocifera	1	Expresiv - negativ
	A îndrăzni	2	Expresiv - pozitiv
	A porunci	2	Expresiv - negativ
	A se răsti	2	Expresiv - negativ
	A suspina	2	Expresiv - negativ
	A comanda	3	Expresiv - negativ
	A răcni	3	Expresiv - negativ
	A mormăi	4	Expresiv - negativ
	A urla	4	Expresiv - negativ
	A țipa	5	Expresiv - negativ
	A întrerupe	8	Expresiv - negativ
19.	A (se) gândi	8	Expresiv - pozitiv
20.	A zbiera	9	Expresiv - negativ
21.	A șopti	11	Expresiv - negativ
22.	A adăuga	18	Expresiv - pozitiv
23.	A striga	65	Expresiv - negativ
24.	A întreba	72	Expresiv - pozitiv
25.	A răspunde	80	Neutru
26.	A zice	361	Neutru

În categoria *verbelor neutre* am inclus verbele *a zice*, *a răspunde* și *a urma*, bazându-ne pe nuanța afectivă foarte redusă a acestora. De precizat este însă faptul că atunci când sunt așezate lângă adverbe de mod sau alte categorii lexico-gramaticale ce sugerează starea și atitudinea vorbitorului, structurile devin expresive în sine, spre exemplu: „răspunse ea scurt și aspru” (*Răzbunare*, p.159), „a răspuns plin de satisfacție d. Niță Ghițescu” (*Triumful talentului*, p.322), „răspunde părintele cu humor” (*Ultima emisiune*, p.424), „zic eu domirit” (*Baioneta inteligentă*, p.456) sau „zice cocoana cu multă satisfacție de această apropiere” (*Bubico*, p.486). Totuși, acest lucru nu schimbă încadrarea lor, deoarece conținutul lor semantic este lipsit de expresivitate, prin urmare, neutru.

Ca *verbe expresiv - pozitive* am considerat verbele *a repeta*, *a îndrăzni*, *a se gândi*, *a adăuga* și *a întreba*, deoarece acestea implică o participare directă și activă a locutorului la dialog, sugerează atenția, amabilitatea, îndrăzneala sau curiozitatea vorbitorului, ceea ce îl plasează într-o lumină favorabilă. Deși Geis și alți lingviști încadrează verbul *a întreba* în categoria celor neutre, accentuând nota obiectivă a verbului în cauză, considerăm că în contextul operei lui Caragiale se

apropie mai degrabă de verbele pozitive prin faptul că sugerează o atitudine deschisă a participantului la dialog, marcând implicarea afectivă în comunicare. Desigur, în contexte particulare, sfera semantică a acestor verbe poate cuprinde și nuanțe negativ-ironice, dar la nivelul textelor analizate, natura pozitivă predomină, ceea ce determină și încadrarea de față.

Cele mai diverse sunt *verbele expresiv - negative*, care indică stări de nemulțumire, furie, indignare sau nesiguranță. Și acestea, la rândul lor, pot fi împărțite în două categorii: *verbe negativ atenuate*, care scot în evidență slăbiciunile subiectului vorbitor (*a șopti*, *a ofta*, *a suspina*, *a mormăi*, *a se boci*) și sunt „caracterizat[el] de semele [-Intensitate] și [+Afect], actualizat negativ (supărare, nemulțumire)”⁹, respectiv *verbe negativ amplificate*, care evidențiază caracterul impulsiv al locutorului și „prezența semelor [+Intensitate] și [+Afect], actualizat negativ (furie)”¹⁰. Aranjate în ordinea intensității, acestea sunt: *a exclama*, *a îndrăzni*, *a întrerupe*, *a sări*, *a scrâșni*, *a se răsti*, *a vocifera*, *a striga*, *a zbiera*, *a țipa*, *a comanda*, *a porunci*, *a urla*, *a răcni*. De precizat este faptul că verbul *a exclama*, de regulă, are o nuanță pozitivă, indicând surprinderea, aprecierea

sau entuziasmul vorbitorului, dar în cazul de față, cu o singură ocurență în textul *Greu, de azi pe mâine... sau unchiul și nepotul* în structura „O, Doamne! am exclamat” (p.584), acesta indică indignarea și revolta personajului atunci când i se refuză favoarea cerută, fiind acuzat de nepotism, prin urmare este încadrat în categoria verbelor expresiv-negative.

Cea mai mare varietate a verbelor conotate negativ se regăsește în textul *Două loturi*, unde situația tensionată instaurată între personaje, conflictul verbal între d. Lefter și soția lui, respectiv chivuțe justifică abundența verbelor negative. Astfel, formele utilizate sunt:

- *A striga*: d. Lefter;
- *A porunci*: d. Lefter;
- *A întrerupe*: d. Lefter;
- *A răcni*: d. Lefter;
- *A scrâșni*: d. Lefter;
- *A se răsti*: d. Turtureanu;
- *A comanda*: d. căpitan Pandele;
- *A zbiera*: d. Turtureanu, o chivuță;
- *A urla*: d. Lefter, bătrâna chivuță;
- *A se boci*: baba și copila;
- *A țipa*: Țâca.

În această situație, singurul verb negativ atenuant (*a se boci*) este atribuit chivuțelor, care au capacitatea de

disimulare și creează efectul unui pol al slăbiciunii în raport cu masculinitatea dominantă. Cele mai înalte cote ale disperării și ale furiei interioare le regăsim la d. Lefter, care prin verbul *a răcni* atinge punctul maxim al intensității în momentul în care presimte faptul că nu va găsi biletele în casa chivuțelor. Fără a spune prea multe despre starea și emoțiile personajelor, evitând descrierile de atmosferă și pledând pentru un stil concis, Caragiale, prin inventivitatea repertoriului verbal, reușește să sugereze întregul univers lăuntric al personajelor.

O altă clasificare complexă a verbelor *dicendi*, dar de data această una pur semantică, este cea propusă de Alina-Viorela Prelipcean în lucrarea *Verba dicendi în limbile română și spaniolă: privire comparativă*. Aceasta identifică zece seme principale care pot constitui baza unei grile de evaluare a verbelor zicerii: „1. componenta vorbirii (prezentă la toate verbele din această clasă), 2. informația transmisă, 3. caracterul interogativ, 4. caracterul negativ, 5. atitudinea afectiv-emoțională, 6. reciprocitatea, 7. intensitatea, 8. inteligibilitatea rostirii, 9. registrul, 10. caracterul tehnic al canalului de comunicare.”¹¹ Urmărind această grilă și exemplul pus la dispoziție, verbele *dicendi* prezente în opera lui Caragiale pot fi analizate astfel:

		VORBIRE	INFORMAȚIE	INTEROGAȚIE	NEGAȚIE	AFECTIVITATE	RECIPROCATATE	INTENSITATE	INTELEGIBILITATE	REGISTRU FORMAL	CARACTER TEHNIC
1.	a (se) gândi	+	0	0	0	-	-	-	0	0	-
2.	a adăuga	+	+	-	0	-	+	-	+	+	-
3.	a comanda	+	0	-	0	+	+	+	0	-	-
4.	a exclama	+	0	-	0	+	+	+	0	0	-
5.	a îndrăzni	+	0	0	0	0	+	0	0	0	-
6.	a întreba	+	+	+	-	0	+	0	+	0	-
7.	a întrerupe	+	0	0	0	-	+	0	0	0	-
8.	a mormăi	+	0	0	0	0	0	0	-	0	-
9.	a ofta	+	0	-	0	+	0	+	0	0	-
10.	a porunci	+	0	-	0	+	+	+	0	-	-
11.	a răcni	+	0	-	0	+	0	+	0	-	-
12.	a răspunde	+	+	0	0	-	+	0	+	+	-
13.	a repeta	+	+	0	0	-	+	-	+	+	-
14.	a sări	+	0	0	0	+	+	0	0	-	-
15.	a scrâșni	+	0	-	0	+	0	+	0	-	-
16.	a se boci	+	0	0	0	+	-	+	0	-	-
17.	a se răsti	+	0	0	0	+	+	+	0	-	-
18.	a striga	+	0	0	0	+	+	+	0	-	-
19.	a suspina	+	0	0	0	+	-	+	0	0	-
20.	a șopti	+	0	0	0	0	0	-	0	0	-

21.	a țipa	+	0	0	0	+	0	+	0	-	-
22.	a urla	+	0	0	0	+	0	+	0	-	-
23.	a urma	+	0	0	0	0	+	0	0	0	-
24.	a vocifera	+	0	0	0	+	0	+	0	-	-
25.	a zbiera	+	0	0	0	+	0	+	0	-	-
26.	a zice	+	+	-	0	0	+	0	+	0	-

De precizat este faptul că au fost notate „cu [+] semele activate pozitiv, cu [-] pe cele activate negativ, iar cu [o] pe cele neprecizate”¹². Totuși, spre deosebire de Alina-Viorela Prelipcean, am evidențiat cu „+” categoria afectivității în cadrul verbelor cu nuanță negativă (*a striga, a țipa, a urla* etc.), deoarece acestea reprezintă un grad sporit de emotivitate, fie ea și negativă, lucru ce reprezintă activarea semului în sine, iar la categoria registrului formal le-am notat pe acestea cu „-” pe baza caracterului colocvial sugerat de natura lor. Analizând clasificarea detaliată a fiecărui verb pe criterii semantice, se poate constata faptul că personajele caragialești nu optează atât de mult pe transmiterea de informații și pe structurarea enunțului în jurul mesajului, cât pe afectivitate, reciprocitate și intensitate. Personajele lui Caragiale sunt puternic expresive, iar momentele și schițele sale își găsesc forța de sugestie tocmai în acest

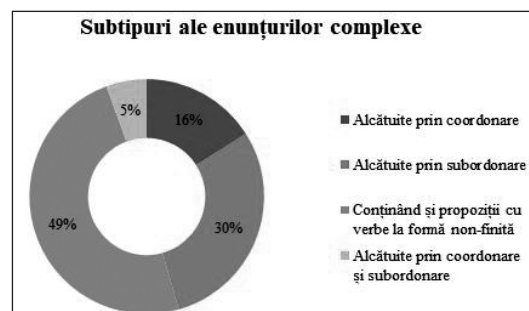
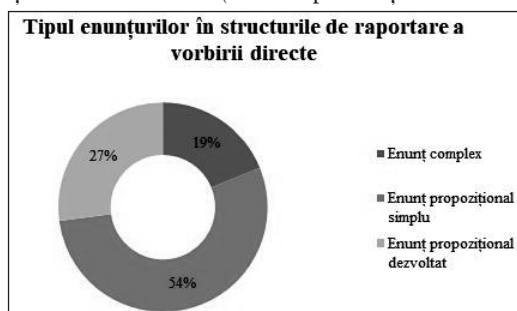
dinamism al stărilor. Operele caragialești nu transmit, ci se transmit.

Pe lângă tipologia verbelor, modul și timpul acestora și persoana dominantă, o altă variabilă ce trebuie luată în discuție în analiza structurilor de raportare a vorbirii directe este poziția acestora la nivelul enunțului. Oarecum previzibil, majoritatea structurilor sunt plasate la finalul enunțului, dar un procent semnificativ, aproximativ 40%, este reprezentat și de structurile intercalate în enunț, care întrerup cursivitatea exprimării și adaugă o explicație referitoare la subiectul vorbitor, după cum rezultă și din graficul atașat. Așa cum am precizat și în capitolul anterior, nu am luat în considerare structurile care introduc vorbirea directă, plasate în fața enunțului, deoarece acestea își pierd nuanța incidentă prin legăturile sintactice stabilite cu mesajul care le succede.

Făcând trecerea înspre tipurile sintactice de enunțuri care alcătuiesc structurile de raportare a vorbirii directe, acestea pot fi împărțite, conform *GBLR*¹³, în două mari categorii: *enunțuri simple* și *enunțuri complexe*. Enunțurile simple, pentru o mai bună clasificare, le-am împărțit în două subgrupe: *enunțuri propoziționale simple* (alcătuite doar din subiect și predicat) și *enunțuri propoziționale dezvoltate* (care cuprind și alte clase

lexico-gramaticale pe lângă subiect și predicat), iar enunțurile complexe, echivalente frazelor în gramatica tradițională, au fost clasificate în: enunțuri alcătuite prin coordonare, enunțuri alcătuite prin subordonare și enunțuri care conțin și verbe la forme non-finite. Astfel, raportul dintre aceste tipuri și subtipuri poate fi urmărit în graficele de mai jos:

După cum se poate observa, din totalul structurilor de raportare a vorbirii directe, doar 20% sunt enunțuri complexe, restul de 80% fiind enunțuri propoziționale. Dintre acestea, ponderea cea mai mare, cu aproximativ 55 de procente, o ocupă enunțurile propoziționale simple, ceea ce indică o trăsătură esențială a stilului caragialesc, și anume concizia. Evitând verbalismul și pledând pentru economia de limbaj, Caragiale reușește să transmită ideile și stările asociate acestora printr-o sintaxă a esenței. După cum preciza și Loredana Ilie, Caragiale este caracterizat de „graba de a ajunge la esențial, măiestria potrivirii procustiene a conținutului la formă prin înlăturarea fără milă a balastului tipografic, stârpirea *spanacului* din propriile texte pândite de pericolul prolixității.”¹⁴ Tocmai de aceea, în majoritatea cazurilor autorul utilizează structurile de raportare a vorbirii directe doar atunci când este nevoie și când contextul o cere pentru o înțelegere mai bună a identității locutorilor. Totuși, există și anumite situații în care Caragiale se abate de la această regulă prin utilizarea aparent excesivă a structurilor de raportare a vorbirii directe, în special în cazul construcțiilor la persoana I, așa cum se întâmplă în textele *Ultima oră*, *Amicul X*, *Întârziere*, *Atmosferă încărcată* sau *Mici economii...* De ce spunem *aparent excesivă*? Deoarece în cadrul dialogului inclus în textele menționate, schimbul de replici este adesea lapidar, se succedă cu repeziciune, iar reluarea identității locutorilor la intervale scurte facilitează urmărirea succesiunii replicilor. Pe de altă parte, repetarea insistentă a structurilor de forma „zic eu”, „zic”, „întreb eu” în replici succesive are și un rol emfatic, naratorul punându-și în lumină opinia și ideile în raport cu cele ale interlocutorului sau amplificând ironia, ezitarea și spiritul nonșalant, situație foarte bine exemplificată în *Atmosferă încărcată* unde naratorul, luat prin surprindere de un prieten, este pus să își exprime

opinia referitoare la manifestația contra guvernului la care el nu participase tocmai cu scopul de a evita polemicile, de unde pornește întreaga atitudine ezitantă:

„ – Ei! ce zici?

Ce să zic? răspund eu... Bine.

Cum bine? Asta e bine?

De! zic; știu și eu?

Cum, știu și eu? Dacă dumneata, cetățean care te pretinzi, dar ești; ești un om, care va să zică, mai instruit, și ai datoria, mă-nțelegi; fiindcă, dacă unul ca dumneata stă indiferent și nu se interesează, atunci să-mi dai voie să-ți spui...

Ba, zic, mă iartă, nu mă pretinz deloc.

Nu e vorba că te pretinzi, dar ești (...).

Nene, zic eu...

Ce, nene?... Aoleu!” (*Atmosferă încărcată*, p. 356)

În acest context, repetarea verbelor de declarație nu doar că amplifică mesajul și atitudinea ezitantă a naratorului, dar creează și sugestia unei implicări active a eului cititor în conversație, în ipostaza martorului.

În final, trecând prin toate variabilele ce definesc structurile de raportare a vorbirii directe, se poate constata faptul că acestea nu au doar un rol formal în conturarea discursului, ci reprezintă un indice lexicogramatical al stilului caragialesc. La toate nivelurile de creație, Caragiale rămâne un susținător al puterii de sugestie prin oralism și concizie, un artizan al spiritului veacului său.

Acknowledgement: This work is supported by the Ministry of Research, Innovation and Digitization through Program 1 – Development of the national research-development system, Subprogram 1.2 – Institutional performance – Projects for financing excellence in RDI, contract no.28PFE/ 30.12.2021.

Note

1. Vezi D.D. Drașoveanu, *Téze și antiteze în sintaxa limbii române* (Cluj-Napoca: Editura Clusium, 1997) și Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călărășu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș și Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii* (București: Editura Nemira&Co, 2005).
2. Ileana-Camelia Popa, „Les verba dicendi a spune et a zice”, *Studii și cercetări lingvistice*, 2-LVIII (2007): 349. „Le verbe *a zice* traduit la subjectivité du sujet énonciateur, alors que le verbe *a spune* sert essentiellement à rapporter une opinion objective, qui en général, n'est pas celle du locuteur, mais d'un tiers. Ces deux verbes semblent marquer deux registres différents, l'un est plus familier (*a zice*), l'autre traduit un langage plus soigné (*a spune*) et représente le terme neutre de la langue standard.” (t.n.).
3. Loredana Ilie, *Un veac de caragialism. Comic și absurd în proza și dramaturgia românească postcaragialiană* (Iași: Institutul European, 2012), 178.
4. ***, Coord. Valeria Guțu Romalo, *Gramatica limbii române, vol. 1: Cuvântul* (București: Editura Academiei Române, 2008), 407.
5. J.L. Austin, *How to do Things with Words* (Oxford: Clarendon Press, 1962).
6. Vezi J. Searle, *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language* (Cambridge: Cambridge University Press, 1970).
7. Termenul original este *emotional reporting verbs*, dar vom opta pentru traducerea lui ca *verbe expresiv-afective* pentru a reda

înțelesul semantic al structurii.

8. Xin Bin și Gao Xiaoli, *Reported Speech in Chinese and English Newspapers: Textual and Pragmatic Functions* (London and New York: Routledge, 2021), 22-23 – „Reporting verbs are often divided into two categories depending on whether or not they are emotionally-charged: neutral reporting verbs, which are unemotional in nature and emotional reporting verbs. The latter can be further subdivided into ‘positive reporting verbs’ and ‘negative reporting verbs’. Neutral reporting verbs are a type of ‘the least marked’ verb, such as say, tell, ask, etc. They are used objectively and tend not to portray an obvious viewpoint”, „Positive reporting verbs place the person being reported on ‘in the sun’, which produces a ‘positive effect’ and portrays a cautious, calm, strong, rigorous or successful image; while negative reporting verbs place the person being reported on ‘in the shadows’, which produces a ‘negative effect’ and portrays a reckless, weak, imprecise, impulsive or loserlike image.” (t.n.).
9. Iulia Barbu, „*Verba dicendi* care desemnează intensitatea vocii, în latină și în română”, *Analele Universității București*, LXII (2013): 5.
10. Ibid.
11. Alina-Viorela Prelipcean, *Verba dicendi în limbile română și spaniolă: privire comparativă* (Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2015), 71.
12. Ibid.
13. Vezi Rodica Zafiu, capitolul *Tîpuri de enunț*. în ***, Coord. Gabriela Pană Dindelegan, *Gramatica de bază a limbii române* (București: Univers Enciclopedic Gold, 2016).
14. Loredana Ilie, *op.cit.*, 181.

Bibliography

- ***, Pană Dindelegan, Gabriela (coord.). *Gramatica de bază a limbii române* [The Basic Grammar of Romanian Language]. Bucharest: Univers Enciclopedic Gold, 2016.
- ***, Guțu Romalo, Valeria (coord.). *Gramatica limbii române, vol. I: Cuvântul* [The Grammar of Romanian Language, vol.I: The Word]. Bucharest: Editura Academiei Române, 2008.
- ***, Guțu Romalo, Valeria, *Gramatica limbii române, vol. II: Enunțul, tiraj nou și revizuit*, [The Grammar of Romanian Language, vol.II: The Sentence]. Bucharest: Editura Academiei Române, 2008.
- Astruc-Aguilera, Lluïsa. “The form and function of extra-sentential elements”. *Cambridge Occasional Papers in Linguistics*, no. 2 (2005): 1-25.
- Barbu, Iulia. “*Verba dicendi* care desemnează intensitatea vocii, în latină și în română” [*Verba dicendi* which denotes the intensity of voice, in Latin and Romanian]. *Analele Universității București*, LXII (2013), 3-11.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călărășu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, and Gabriela Pană Dindelegan. *Dicționarul de științe ale limbii* [The Dictionary of Language Sciences]. Bucharest: Editura Nemira&Co, 2005.
- Bin, Xin, and Gao Xiaoli. *Reported Speech in Chinese and English Newspapers: Textual and Pragmatic Functions*. London, New York: Routledge, 2021.
- Caragiale, I.L.. *Opere. Vol. I: Proză literară*, coord. Eugen Simion. București: Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, 2011.
- Dehé, Nicole. *Parentheticals in Spoken English: The Syntax – Prosody Relation*. New York: Cambridge University Press, 2014.
- Dehé, Nicole, and Kavalova, Yordanka. *Parentheticals*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamin Publishing Company, 2007.
- Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale* [Syntax Problems of the Current Romanian Language]. Bucharest: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989.
- Dik, Simon C. *The Theory of Functional Grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter, 1997.
- Ilie, Loredana. *Un veac de caragialism. Comic și absurd în proza și dramaturgia românească postcaragialiană* [A Century of Caragialism. Comic and absurd in Romanian Post-Caragialian Prose and Dramaturgy]. Iași: Institutul European, 2012.
- Infantidou, Elly. *Evidentials and Relevance*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamin Publishing Company, 2001.
- Kaltenböck, Gunther; Keizer, Evelien, and Lohmann, Arne. *Outside the Clause: Form and function of extra-clausal constituents*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2016.
- Kluck, Marlies, Dennis Ott, and Mark de Vries. *Parenthesis and Ellipsis*. Berlin, Boston, Munich: Walter de Gruyter Inc, 2015.
- Popa, Ileana-Camelia. “Les verba dicendi a spune et a zice” [Les Verba Dicendi to Say and to Tell]. *Studii și cercetări lingvistice*, 2 – LVIII (București: Editura Academiei Române, 2007), 349-362.
- Prelipcean, Alina-Viorela. *Verba dicendi în limbile română și spaniolă: privire comparativă* [Verba dicendi in Romanian and Spanish: Comparative Perspectives]. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2015.
- Vasilescu, Andra. “Construcțiile incidente” [Parentheticals]. *SCL*, no. LXX-1 (2019): 3-31.
- Zafiu, Rodica. “Verbe de declarație (I)” [Declarative Verbs I]. *Limba și literatura română*, no. XXIII-2 (1994): 14-17.